

175 SENA

STATWA TITULARI

Skannell prezzjuż f’Hal Safi li gawdewh tlett knejjes dedikati lil San Pawl

Mons. Gwann Azzopardi

L-altar tal-Kor tal-parroċċa ta’ Hal Safi hu magħmul minn żewġ partijiet: għandu *mensa* tal-ġebel irĥamat u fuqha skannell tal-injam dekorat li fih tabernaklu ċkejken, u fuq l-istess tabernaklu hemm relikwarju akbar forma ta’ ġilandra.

Qabel ma nagħtu fil-qosor l-istorja ta’ dan l-iskannell prezzjuż u rari, aktarx l-uniku li għad fadal bħalu f’pajjiżna, jaqbel infissru ż-żewġ komponenti ta’ bosta mill-altari tal-knejjes tagħna.

Sidna Ġesù Kristu waqqaf l-Ewkaristija madwar mejda u qalilhom jagħmlu dan b’tifkira tiegħu. L-Ewkaristija tiġi dejjem ċelebrata madwar mejda, u tista’ tkun tal-injam, ġebel, irĥam, eċċ. Din il-mejda, fil-lingwaġġ liturġiku tissejjah *mensa*.

Tul il-medda tas-snin il-*mensa* tal-altar beda jiżdidilha skannell li fuqu jitpoġġew gandleri, fjuri, statwetti tal-appostli jew anġli, qaddisin, eċċ.

L-iskannell u l-*mensa* jistgħu jkunu maħduma biċċa waħda fl-injam, ġebel jew irĥam, iżda inizzjalment kienu jkunu magħmulin minn materjali differenti, per eżempju *mensa* tal-ġebel u skannell tal-injam, bħalma hu l-altar tal-Kor ta’ Hal Safi, u dan għax aktarx li jkunu saru fi żminijiet differenti.

Wara l-Konċilju Vatikan II, sar obligatorju li quddiem l-altar maġġur jibda jintuża altar ġdid f’forma ta’ mejda, bla ebda skannell, biex il-qassis iqaddes wiċċu lejn in-nies.

Fil-Katidral ta' San Pawl fl-Imdina

Wara t-terremot tal-1693, inbena l-katidral barokk li għandna illum mill-arkitet Lorenza Gafà. Il-Knisja tlestiet u giet kkonsagrata fit-8 ta' Ottubru 1702. Fl-istess altar tal-konsagrazzjoni tpoġġew relikwi tal-qaddisin. L-ewwel prijorità tal-Knisja u tal-Isqfijiet kienet dejjem l-Ewkaristija kif ukoll ir-relikwi tal-qaddisin. u infatti dan juruh sewwa l-Viżti Pastoral, li filhom għandna dokumentat sewwa kif l-Isqfijiet kienu dejjem jaraw kif inhi miżmuma l-Ewkaristija u mbaġhad ir-relikwi mqaddsa.

Naturalment riedu jgħaddu hafna snin biex il-Katidral jigi dekorat u arrikkit bl-irhamijiet u l-opri tal-arti li għandu illum.

Fortunatament, minkejja t-terremot, kienet salvata l-*mensa* tal-irham abjad tal-binja l-qadima, jiġifieri dik li kienet ikkonsagrata mill-Isqof Malti Baldassare Cagliares. Izda kellhom jgħaddu 20 sena biex fuq il-*mensa* jsirilha dak l-iskannel sabiħ tar-rham blu (lapislazzuli) li naraw illum. Din kienet l-ewwel opra tal-irham, u kif jixhdu l-atti notarili tan-Nutar Mario Attard, giet iffinanzjata mill-Kanonku Giovanni Francesco Mangion.

F'dan l-intervall il-kapitlu kien ordna minnufih skannell tal-injam irhamat b'tabernaklu ckejken u fuq dan it-tabernaklu struttura akbar forma ta' tabernaklu qisu Ġilandra għar-Relikwi. Jidher li dan l-iskannell baqa' jintuza fil-Katidral għall-qima tad-devoti għal ftit aktar minn għoxrin sena meta gie sostitwit mill-iskannell tal-irham li hemm illum.

Fil-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl fir-Rabat

Sadattant l-Isqof Fra Gaspare Gori Mancini ddecieda li jikkonsagra l-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl fir-Rabat nhar il-21 ta' Settembru 1726. Din kellha altar tal-gebel izda għall-konsagrazzjoni kien mehtieg altar, għall-inqas *mensa* fissa, tal-irham. Bl-għajnuna finanzjara tal-famija Azzopardi, giet ordnata *mensa* tar-rham li nħadmet mill-marmista Gregorio Durante. Għal fuq din il-*mensa* ingab mill-Katidral l-iskannel tal-injam irhamat li ma kienx baqa' jintuza. Dan kellu jdim hemm sakemm ir-Rabtin isibu l-mezzi biex ilestu skannell ġdid tal-irham għal dik il-*mensa*.

Għaddew madwar għoxrin sena meta fis-sena 1747, sar kuntratt mal-marmista Saverio Camilleri biex fi żmien sena jlesti skannell sabiħ bi rham rikk, mudellat fuq dak tas-sorrijiet Benedittini tal-Imdina li jissostitwixxi dak tal-injam. Wara li tlesta l-altar shih tal-irham, l-iskannell tal-injam irhamat ma baqax jintuza aktar. L-istess altar tar-rham baqa' jintuza bhala l-altar maġġur sas-sena 1884, meta

mbagħad inqala' minn hemm u tpoġġa fil-Kappellun ta' San Stiefnu għax gie sostitwit minn altar akbar ta' rħam abjad, regalat minn Mons. Salvatore Manduca, biex jakkomoda s-sett ta' gandelabri tal-bronż indurat u l-Ġilandra tal-fidda li tintrama fil-Festa ta' Corpus.

Fil-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl f'Hal Safi

L-istoriku Pawlu Callus, fil-ktieb tiegħu 'Hal Safi' jgħid li fis-snin 1744-1745, fil-kor tal-Knisja ta' Hal Safi inbena altar tal-ġebel u saru l-prospettivi ta' llum bil-kultura tal-Imghallem Pietru Saliba. Dwar l-altar maġġur jgħid li dak tallum sar fl-1794, iżda qablu kien hemm l-altar tal-Knisja l-qadima.

Sas-sena 1748 l-iskannel tal-Katidral kien għadu jintuza fir-Rabat. Irridu naħsbu li ma damx ma jingħata lill-Knisja ta' Hal Safi biex jitqiegħed fuq il-*mensa* tal-ġebel tal-kor u fuqu jitpoġġew ir-Relikwi. Fis-sena 1774 l-Isqof Giovanni Carmine Pellerano fil-Viżta Pastoral ta' tiegħu, ordni li fl-altar tal-Kor għandu jitpoġġa tabernaklu-relikwarju li fih jinżammu ir-Relikwi. Għaldaqstant, dan jagħtina x'naħsbu li kien f'dawk is-snin li nġieb go Hal Safi l-iskannel li ma baqax jintuza fir-Rabat.

Illum il-ġurnata, f'dan l-iskannel bit-tabernaklu-relikwarju - li kien gie restawrat mis-sur Omar Camilleri fis-sena 2010 - tinżamm ir-relikwa l-qadima ta' San Pawl, li r-relikwarju tagħha wkoll gie restawrat mill-*Atelier del Restauro* f'Marzu 2017.

Mons. Edgar Vella, fil-ktieb tiegħu *'Treasures of Faith. Relics and Reliquaries in Malta 1600-1798'*, jagħti deskrizzjoni sabiħa ta' dan l-iskannel, b'dawn il-kelmiet: *"Another remarkable Tabernacle-Reliquary is found in the parish church of Safi. The double stepped parcel gilt scannello is engraved with stylized leaves in gold on a dark green painted background. In the middle of the scannello there is a small Eucharistic tabernacle flanked by two shaped frames with low relief panels showing flowers and leaves. On the top of he said tabernacle there is yet another bigger tabernacle reliquary with a shaped door protected with a wrought iron grid."*

Koinċidenza sabiħa hi li t-tlett knejjes li mexa fihom dan l-iskannell kienu t-tlieta li huma ddedikati lill-Appostlu Missierna San Pawl!